

ב. כנ"ל בשלא סמוך לוסתה – על הכניסה הוא אנוס ופטור, ועל היציאה – אם פירש בשגגה באבר חי חייב. [ואפילו למ"ד משמש מת חייב, והרי הוא מוכרח לצאת – אמר אביי, כיון שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ופרש בהנאה מרובה – חייב]. ואם פירש באבר מת פטור.

דפים יח – יט

כח. האם יש חיוב חטאת בטומאת מקדש, באופנים דלהלן:

- א. לא נודע לו אם נטמא משרץ או מנבלה.
- ב. לא היתה לו ידיעה בתחילה.
- ג. בהעלם מקדש.
- ד. העלם מקדש עם העלם טומאה.
- ה. נטמא בהליכתו בשני שבילים שהטומאה מונחת באחד מהם; כיצד הדין כשבהליכתו בשביל השני שכח שהלך בראשון (ידיעה במקצת).
- ו. שני שבילים, אחד טמא ואחד טהור, והלך באחד ונכנס למקדש, ונטהר, והלך בשני ושוב נכנס למקדש (ידיעת ספק).

א. מי שידע שנטמא ולא ידע אם משרץ או מנבלה, ונעלם ממנו הטומאה ונכנס למקדש או אכל את הקודש; לדברי חזקיה ועולא שנוי הדבר במחלוקת תנאים במשנתנו, לרבי אליעזר אינו חייב קרבן עולה ויורד אם אינו יודע במה נטמא (... שרץ טמא ונעלם ממנו), ולרבי עקיבא חייב (ונעלם ממנו והוא טמא. ואמרו בירושלמי שכן דעת רבי יהושע). לדברי רבי יוחנן ורב ששת, אין הדבר תלוי במחלוקתם.

א. לדבריהם אין צריך לדעת הטומאה המסוימת שנטמא בה (עפ"י ר"י בן מגאש; ל"ה). ואפשר ששאלה זו תלויה במחלוקת הכללית שבין רבי אליעזר ורבי יהושע בכל ידיעה המחייבת חטאת, האם צריך שידע במה חטא אם לאו. ויש אומרים שכאן לדברי הכל אין צורך בידיעה פרטית (ע' חדושים ובאורים).

ב. לא נחלקו אלא בכגון שרץ ונבלה החלוקים בשמותיהם ובשיעוריהם, אבל בין בנבלת בהמה וחיה או בין שרץ לשרץ אין קפידא (ערמב"ן ריטב"א ור"ן. וכ"פ הראב"ד דברי התו"כ (חובה יב) שאין צריך לידע באיזה שרץ נגע).

ג. הרמב"ם (שגגות יא, ב) פסק שגם אם אינו יודע מאיזה אב הטומאה נטמא – חייב. (ומשמע מדבריו שלענין ידיעה שבסוף – צריך שידע מאיזה אב נטמא. וכן נקט בלקוטי הלכות. וע"ש בלחם משנה ובחדושים ובאורים).

ב. טומאת מקדש וקדשיו ללא ידיעה בתחילה, לסתם מתניתין (בראש המסכת) פטור מקרבן עולה ויורד אלא מתכפר בשעיר חיצון של יום הכפורים. ולרבי ישמעאל חייב קרבן עולה ויורד (ונעלם, ונעלם).

ג. ידע שהוא טמא ונעלם ממנו המקדש או הקודש, לדברי רבי אליעזר ורבי עקיבא – פטור מקרבן. ולרבי ישמעאל, וכן סתמה המשנה – חייב.

א. הלכה כסתם משנה שחייב.

ב. לדברי רבנו תם, לרבי אליעזר ורבי עקיבא חייב חטאת קבועה. והתוס' חולקים. ויש מחלוקים בזה בין קודש למקדש (ע' רעק"א ועוד).

ד. העלם מקדש עם העלם טומאה, נסתפקו בגמרא אליבא דרבי אליעזר ורבי עקיבא הפוטרים בהעלם מקדש, האם חייב או פטור. ואמר רב אשי: רואים מחמת איזו ידיעה הוא פורש, אם מטומאה או ממקדש, וזה מגלה מה היה ההעלם העיקרי שגרם לו. ורבינא חולק וסובר שאין הפרש בדבר כי סוף סוף הוא פורש גם מפני ידיעת שניהם יחד.

א. לרבינא פטור בשניהם (תורא"ש ריטב"א ועוד. וכ"מ מרש"י כאן וכיו"ב להלן כו.). ויש אומרים שבשניהם ספק (תוס' שבת ע: וע' כיו"ב בר"י בן מגאש כו.).

ב. בדברי רב אשי נאמרו כמה פירושים; יש מפרשים שיש לבחון איזה דבר הוא שכוח יותר, כגון שנשאל לו אם מחמת ידיעת טומאה היה נזכר גם במקדש ואילו מחמת ידיעת המקדש לא היה נזכר בטומאה – כי אז העלם טומאה בידו. ואכן במקרה שהם שקולים, עדיין נשאר הספק. ויש מפרשים שהידיעה האחרונה שנודע לו שמחמת פירש, היא הקובעת (עתוס').

ויש מפרשים שאם הודיעו דרך כלל בגערה או בתמיהה: 'מה זאת עשית', והוא משיב שמא טמא אני או שמא מקדש הוא – מזה מוכח מהי ההעלמתו (ריטב"א בשם הר' ידידיה).

ג. משמע בסוגיא שאין הפרש איזה העלם קדם, אם הטומאה או המקדש (עפ"י חרושים ובאורים).

ד. מריהטת דברי הרמב"ן (כו.) נראה שלדעת הירושלמי לרבי ישמעאל חייב שתיים. וזה תימה. ושם הכונה כשנכנס פעמיים בלא ידיעה בינתיים, דחשיבי כשתי העלמות.

ה. טומאה מונחת באחד משני שבילים והלך בשניהם ונכנס למקדש – חייב (שלדברי הכל אין צריך ידיעה מסוימת באיזה שביל נטמא. ריטב"א).

ואם כשהלך בשביל השני שכח שהלך בראשון, נחלקו תנאים האם 'מקצת ידיעה' ככל ידיעה לחייבו (תנא קמא) אם לאו (ר"ש בן יהודה משום רבי שמעון).

א. הלכה שחייב (רמב"ם שגגות יא, ו; מאירי).

ב. יתכן ש'ידיעה במקצת' מחלקת לחטאות, גם לפי הדעות שידיעת ספק אינה מחלקת. וצריך עיון לדינא (עפ"י שפת אמת כריתות יח. וע"ש בחדושים ובאורים).

ו. הלך באחד ונכנס ונטהר והלך בשני ונכנס שוב, והרי היתה לו ידיעת ספק בתחילה; לדברי רבי יוחנן, נחלקו בדבר חכמים ורבי שמעון האם עשו כאן, בטומאת מקדש וקדשיו, ידיעת ספק כידיעה לחייבו, אם לאו. ולדברי ריש לקיש – אין זו ידיעה, ואינו חייב אלא לדעת רבי ישמעאל שאינו מצריך כלל ידיעה בתחילה.

א. הלכה כרבי יוחנן שחייב. כאן עשו ספק ידיעה כידיעה (רמב"ם שגגות יא, ז).

ב. לדברי התוס' הדברים אמורים בשביל רשות הרבים, אבל ברשות היחיד, אפילו הלך רק באחד ונכנס – חייב, שהרי ספקו טמא והרי זה כידיעת ודאי.

ויש חולקים וסוברים לאידך גיסא, שברשות הרבים אפילו הלך גם בשני פטור אם טבל בינתיים, ורק ברשות היחיד חייב כשהלך גם בשני (עפ"י או"ש ואחיעזר בדעת הרמב"ם).

ואף לריש לקיש, לדברי רבי ידיעת ספק בכל מקום נחשבת ידיעה לענין חילוק חטאות, שאם אכל ספק חלב בשגגה ונודע לו ספקו, ושוב אכל ספק חלב ונודע שבשתי הפעמים אכל חלב ודאי – חייב שתי חטאות. ואילו רבי יוחנן סבר שידיעת ספק אינה מחלקת לחטאות (או הודע – ידיעה מעולה), ורק לענין קרבן עולה ויורד ידיעת ספק שבתחילה כידיעה (שהרי אין כתוב 'ידיעה' בפירוש אלא מכלל 'ונעלם' שמענו).

- א. משמע שלדעת רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון ישנה סברה הפוכה; לענין טומאת מקדש וקדשיו ידיעת ספק אינה ידיעה, שצריך שם ידיעה מעולה, ואילו בכל התורה די בידיעת ספק (עפ"י תוס').
- ב. מדברי הרמב"ם (שגגות יא, ז), יש לדייק שבכל התורה ידיעת ספק אינה ידיעה, כרבי יוחנן. וכן כתב המאירי.
- ג. יש אומרים שאם נוקטים ידיעת בית רבו שמה ידיעה, ודאי גם ידיעת ספק ידיעה היא. ויש אומרים שאין הדבר מוכרח (ע' בראשונים).
- ד. גם אם ידיעת ספק של שני שבילים מחשיבים לידיעה, ספק אם יש שם טומאה כלל, או כשמסופק האדם בשיעור המטמא – יתכן שאינה ידיעה (עפ"י תוס' ותורת חיים). עוד בדיני ידיעת ספק בחילוק חטאות – בכריתות יח.

פרק שלישי; דפים יט – כ

כט. הנשבע 'שבועה שאוכל לך' – מהי משמעות דבריו?

- א. 'שבועה שאוכל לך' – המשמעות הפשוטה היא שנשבע לאכול. ואולם אמר אביי, כאשר מפצירין בו לאכול והוא ממאן ומוסיף 'שבועה שאוכל לך' – מפרשים דבריו שאסר על עצמו בשבועה את אכילתו. וכן פוסקים הרמב"ם (שבועות ד, כב) והר"ן [וע"ש שצדד אם הסוגיא בנדרים חולקת וסוברת שבסתם 'שבועה שאוכל' משמע איסור, אם לאו. וכ"כ הרמב"ן והרשב"א. ומכל מקום פסקו כסוגיתנו].
- והרמב"ן פסק כרב אשי ש'שאוכל' – דאכילנא משמע בכל אופן. (וע"ע תורת חיים).

דף כ

- ל. א. מהו 'איסור' האמור בתורה?
- ב. אסר על עצמו דבר פלוני בלשון 'מבטא' או 'איסור' – מה דינו?
- ג. מה דינו של המתפיס בשבועה או בנדר?
- ד. הנודר נדר לאסור על עצמו דבר מה, והתפיסו בדבר שהוא גם אסור וגם נודר – מה דין הנדר?
- א. לאביי, 'איסור' האמור בתורה היינו התפסה בלא הוצאת לשון 'שבועה' או 'נדר', שמתפיס דבר אחד בדבר אחר שנשבע עליו, להיות כמוהו.
- לפרש"י אסר על עצמו בלשון 'איסור', ודינו כמו מי שמתפיס ככר בככר אחר האסור עליו בשבועה [אלא שהתנא חכך בדבר, האם המתפיס כמוציא שבועה מפיו להתחייב קרבן ומלקות. ואביי סבר שהוא כמוציא שבועה מפיו].
- ולפירוש רבנו תם (וכ"מ בר"י בן מגאש) כוונת הכתוב שהתפיס בפירוש בככר אחר שנשבע עליו, (כאדם האוסר וקושר דבר עם דבר), אבל אמר בלשון 'איסור', או גם אם התפיס אבל לא הזכיר בהתפתו שלא יאכל רק 'זה כזה' – פטור.
- לפירוש ר"י מלונגיל הכוונה שנשבע שלא יאכל ככר זו, ואמר על ככר אחר 'איסור' – הרי זה אסור משום מתפיס בשבועה.